

335 років тому Івана Мазепу було обрано гетьманом Лівобережної України

Іван Степáнович Мазéпа
(Коледінський) (20.03.1639 –
21.09.1709) — український
військовий, політичний і державний
діяч.

Гетьман Війська Запорозького,
голова козацької держави на
Лівобережній (1687–1704) і всій
Надніпрянській Україні (1704–
1709). Князь Священної Римської
імперії (1707—1709).

В історії України важко знайти особу, навколо якої точилися б настільки гострі суперечки. Що нового Іван Мазепа вніс у розвиток державницької ідеї? Яке його місце серед українських гетьманів? Чому улюбленець Петра I, на якого сипалися царські щедри, став його заклятим ворогом?

Державний діяч і політик вищого гатунку, Іван Мазепа прожив героїчне та яскраве життя. Він навчався у Києво-Могилянському колегіумі та за кордоном. Був на службі в польського короля Яна Казимира, гетьманів Петра Дорошенка та Івана Самойловича. Обирався на посаду генерального осавула та брав участь у дипломатичних акціях. Був обраний гетьманом на військовій раді. Ходив у походи на Кизикермен, Азов і Польщу. Під його єдиною булавою здійснилося об'єднання Ліво- та Правобережної України, він був «гетьманом обох сторін Дніпра».

З початку свого гетьманування Мазепа стояв на позиціях співпраці з Москвою, на засадах Переяславської угоди. Він увійшов у довіру до російського царя Петра I та мав можливість зміцнювати свою владу спочатку на Правобережній, а потім і на Лівобережній Україні. Але весь час Іван Мазепа виношував **ідею самостійності України й соборності українських земель**, був прихильником козацько-гетьманської форми правління.

Метою Мазепи як гетьмана Війська Запорозького було:

- об'єднання козацьких земель Лівобережжя, Правобережжя, Запоріжжя і, якщо можливо, Слобожанщини і Ханської України в складі **єдиної Української держави** під гетьманським регіментом;
- встановлення міцної **автократичної гетьманської влади** у становій державі європейського типу зі збереженням традиційної системи козацького устрою.

Передбачалася наступна реформа українського війська:

- забезпечення охотницького війська місячним постачанням, провіантом, готівкою (припис Генеральній військовій канцелярії від 1690 р. № 252);
- провадження правової політики, спрямованої на заборону приймати до козацького реєстру посполитих та представників інших верств населення (наказ № 253 від 1690 р.);
- вирішення питання розміщення козацького війська (наказ № 264 від 1698 р.);
- забезпечення охотників та компанійців військовою формою (універсал № 261, 1704 р.);
- створення реєстрових полків, що мали отримувати плату за свою службу з військового скарбу (рішення козацької ради в с. Жовкві, 1707 р.).

В галузі внутрішньої політики Іван Мазепа проводив активне реформування соціальної, фінансової, військової сфер в Україні:

- у 1692 р. розпочав ревізію землеволодіння, спрямовану на відновлення системи службового землекористування та збільшення надходження податків до скарбу Війська Запорізького;

- здійснював заходи щодо впорядкування станової структури суспільства;
- сприяв становленню спадкового привілейованого стану (бунчукові, військові та значкові товариші);
- у 1691 р. підтвердив невідчужуваність службового землекористування і станові права козацтва;

- у 1692 та 1701 р.р. обмежив податки та повинності селян, увів можливість їх прямої апеляції до гетьмана з позовами проти приватних власників маєтностей;

- обмежував використання селянства та міщанства на військові потреби російського

уряду.

Дипломатія Івана Мазепи була спрямована на:

- забезпечення мирного та автономного розвитку України, а також на захист її економічних інтересів, а згодом – на здобуття нею незалежності та проголошення нейтралітету;
- захист релігійних та культурних прав українського населення.

Іван Мазепа входив у дипломатичні відносини з урядами та окремими групами знаті Речі Посполитої, Кримського ханства, Швеції, Молдовського князівства, із Всевеликим військом Донським та ін.;

З метою оборони південних кордонів Мазепа побудував фортеці на півдні України, зокрема, Новобогородицьку та Новосергіївську на річці Самара.

За рахунок власних коштів Іваном Мазепою було побудовано **26 соборів та церков**, в тому числі за межами України. При цьому велику увагу гетьман приділяв розвитку шкіл, які діяли при церквах (універсал № 385 від 8 лютого 1704 року).

Хрестовоздвиженський собор Полтавського Хрестовоздвиженського монастиря (1689-1709)

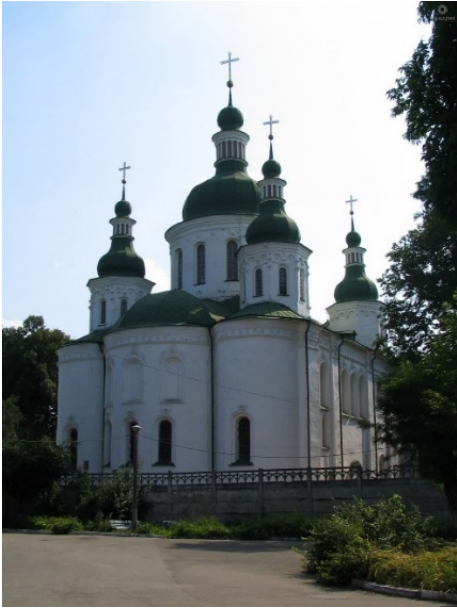
Софійський
Собор в
Київі

Печерська Лавра

Вознесенський собор у Переяславі-Хмельницькому

Була відновлена Кирилівська церква

Також
Чернігівський колегіум, один з
найстаріших середніх закладів
України, заснований у 1700 році,
(стиль українського бароко) та

староакадемічний (Мазепінський) корпус Києво-Могилянської академії були **побудовані на замовлення І.Мазепи.**

В ті часи академія стала духовним центром не лише Гетьманщини, але цілої Східної Європи. Дбаючи про підвищення рівня викладання в **Києво-Могилянській академії**, І.Мазепа посприяв виокремленню теології, яка до того часу була складовою філософії, в окрему навчальну дисципліну.

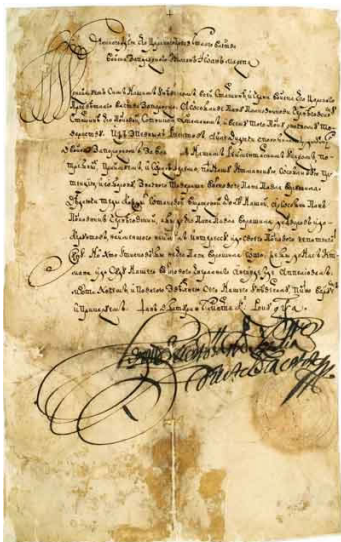
Кількома роками пізніше в академічному курсі також з'явилися цілком нові предмети: **математичні та природничі дисципліни**. Викладачі та студенти Академії стараннями Мазепи були захищені від зловживань як козацької, так і міської адміністрації. Заклад мав судову автономію. При Академії була відкрита друкарня.

Курч (герб)

гетьмана І.Мазепи

Універсал І.Мазепи

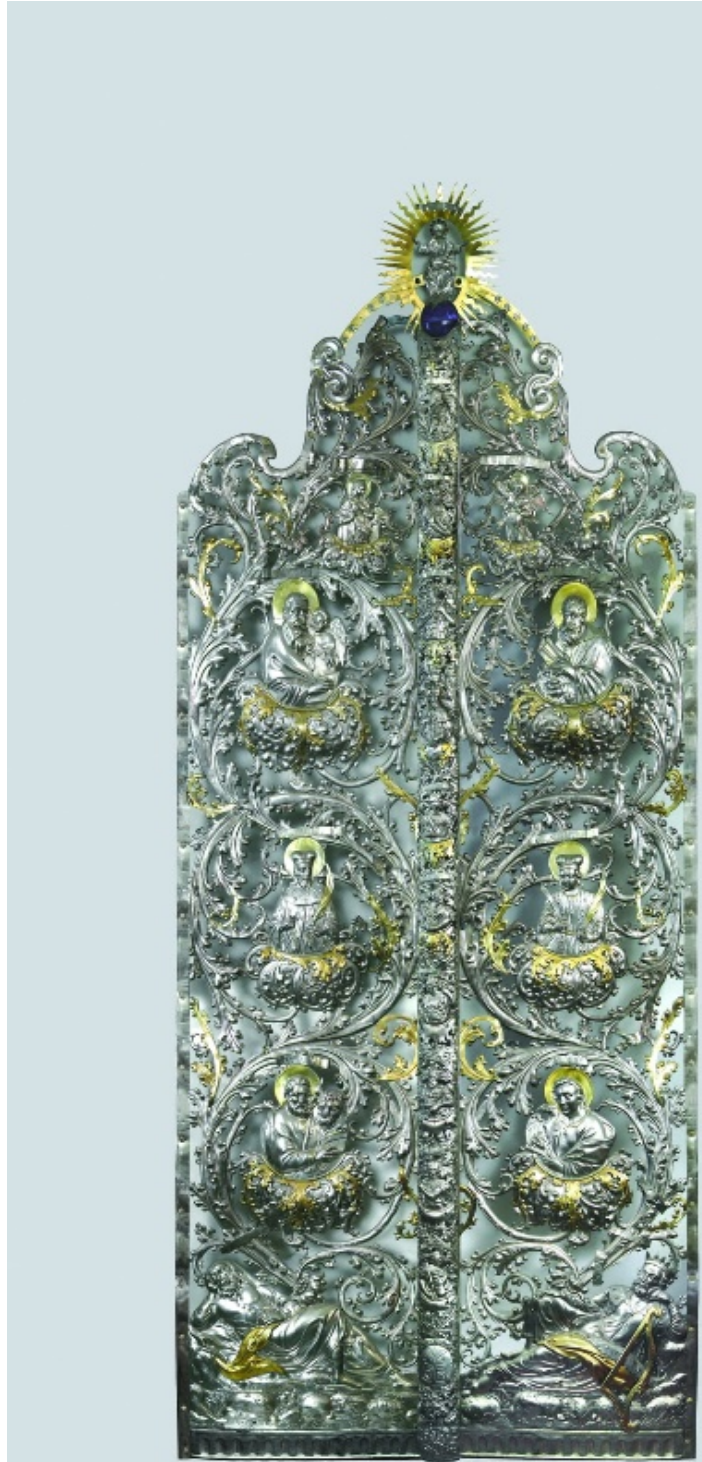
Пересопницьке Євангеліє, 1556–1561 рр. 1701 р. передане Іваном Мазепою до Переяславського кафедрального собору.

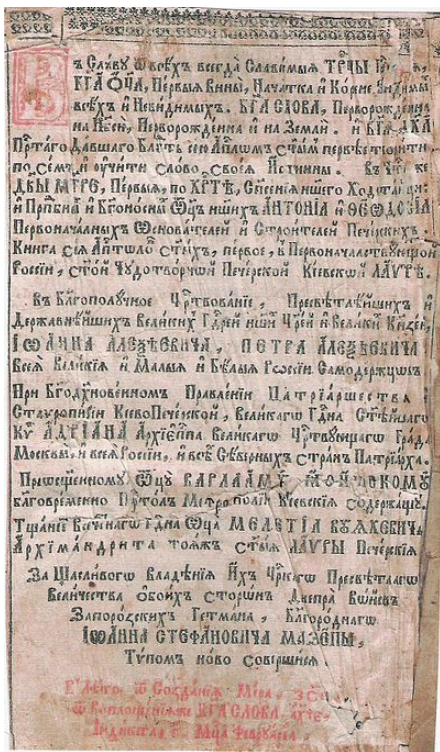

Дзвін “Голуб”
для Воскресенської церкви
в Батурині та

срібні ворота для
Борисоглебського собору в
Чернігові були відлиті на
замовлення І.Мазепи

Сторінка з “Апостола” 1695 року з титулом Івана Мазепи

Жодний із гетьманів не зробив так багато, як Мазепа, для **розвитку культури та духовності українського народу.**

Його спроба вирвати Україну з-під московського ярма, реалізувати велику ідею незалежної самостійної Української держави зазнала поразку. Але протягом трьох століть ця ідея жевріла в серцях найкращих синів і дочок українського народу. Корені сучасної незалежної

України певною мірою лежать у великих ідеях Мазепи.

Погруддя гетьмана в селі Мазепенці Білоцерківського району Київської області, де він народився

Пам'ятник Івану Мазепі в Полтаві,

в Чернігові,

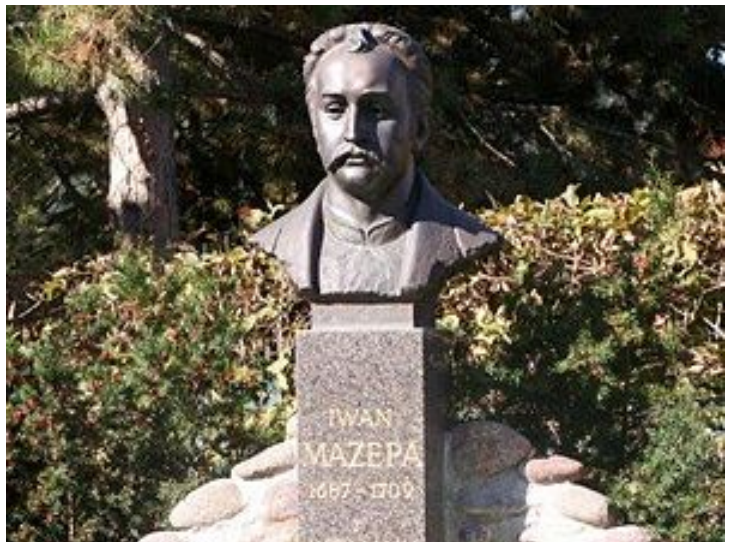
на Харківщині,

на Львівщині,

на території культурно-
інформаційного центру
«Український Дім»
посольства України в
Австрії, місто
Перхтольдсдорф.

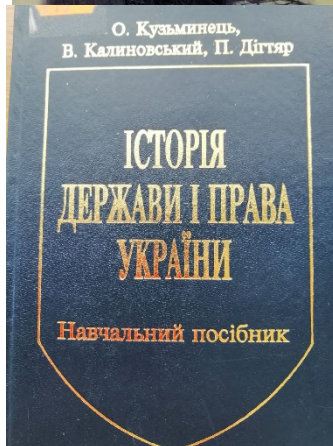
Рекомендована література:

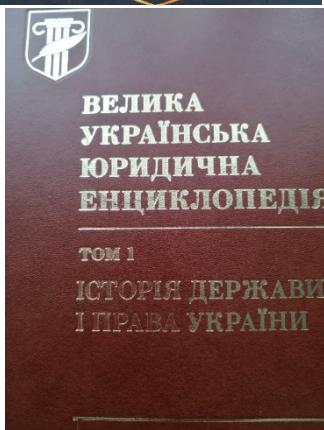
Гетьмани й козацькі отамани / укл.
І.Ю. Левашова.-Київ: Видавництво Глорія, 2014.-
С.263-293.

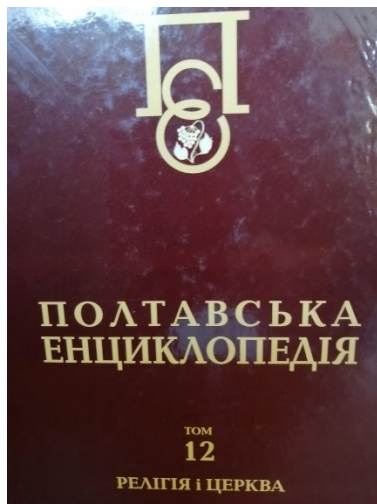
Історія державності України/ за заг. ред.
О.М. Бандурки, О.Н.Ярмаша.-Харків:Одіссей.-
2004.-С.216-219.

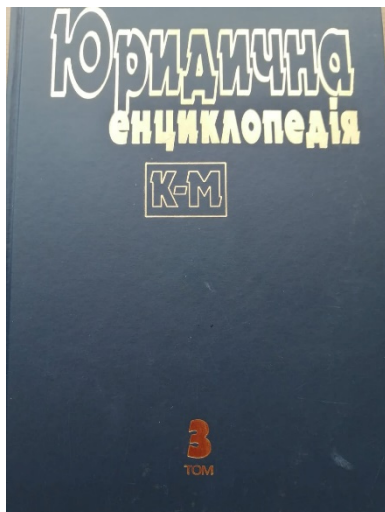
Кузьмінець О.В. Історія держави і права
України: навч. посібник для студентів
/О.В.Кузьмінець, В.С.Калиновський, П.А.Дігтяр.-
Київ: Україна.-2000.-С.90-92.

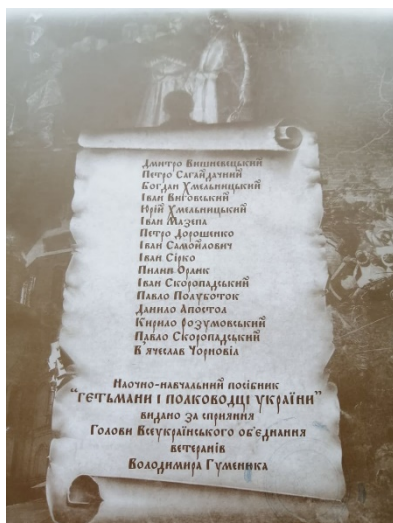
Велика українська юридична енциклопедія:
у 20 т.-Т.1: Історія держави і права України.-
Харків:Право.-2016.-С.470-472.

Полтавіка. Полтавська Енциклопедія: у 12 т.-Т.1: Релігія і церква.-Полтава: Полтавський літератор.-2009.-С.364-365.

Юридична енциклопедія: в 6 т.-Т.3. К-М.-С.549-550.

Наочно-навчальний посібник "Гетьмани і полководці України".-Київ.-2012.

Державні, політичні та громадські діячі
України: політичні портрети. Кн.1/ за заг.ред.
М.І.Панова.-Київ:Ін Юре.-2002.-С.120-123.